

stütze des Königs gewesen war, erhält damit eine besondere Beleuchtung. — Mit dem von Brandenburg herbeigeleiteten Waffenstillstand am 13. Oktober 1342 muss diese Episode in Waldemars Geschichte als abgeschlossen gelten.

3.

Christian Colbjørnsen som Højesteretsadvokat.

Af

Troels G. Jørgensen

Det Tidsrum, hvori Christian Colbjørnsen levede og virkede i København som en Forgrundsfigur i Danmark-Norges Retsliv, dækker hele den sidste Menneskealder af Rigernes Forening. Hans Virkefelter var disse tre: i Højesteret dels som Sagfører dels som Dommer, i Landbokommissionen, der udarbejdede de store Landboreformer, og i Danske Kancelli som Generalprokurør, der havde med Lovgivningen at gøre. Hans blivende og fremtrædende historiske Betydning knytter sig til det Arbejde han satte ind paa de to sidstnævnte Pladser. Under enestaaende gunstige Forhold fik han her Anvendelse for sin sjældne Evne til at skabe god og højst paakrævet Lovgivning. Paa dette Sted er det kun Hensigten at fremstille en Del af hans Virksomhed i Højesteret nemlig som Advokat i Retten.

Han var født 29. Januar 1749 paa Sørum Gaard i Romerike i Norge som Søn af en Regimentskvartermester, der hørte til den fra Krigen mod Karl XII fortjente Familie Colbjørnsen. Den danskfødte Amtmand Chr. Petersen, der var indgiftet i Familien, tog sig efter Faderens Død i 1761 af Christian, der kom i Latinskolen i Christiania og senere arbejdede hos Amtmanden, hvem han 1768 fulgte til tilsvarende Embede i Bergen. I København levede hans 4 Aar ældre Broder Jacob Edvard som juridisk Manuduktør; han blev i 1771 Højesteretsadvokat men Aaret efter overordentlig Professor i Retsvidenskab. Efter at den yngre Broder omkring 1771 var kommen til Byen, tog Jacob Edvard sig af hans Undervisning. I Juli 1773 blev han juridisk Kandidat

med laudabilis, men først et Par Dage forinden var han blevet indskrevet som Student. Allerede 11. November s. A. fik han Bestalling som Prokurator (Advokat) ved Højesteret med Ret til Møde ved Over- og Underretterne i begge Riger. For at vurdere disse ved første Øjekast paafaldende Datoer vil det være oplysende at anføre de tilsvarende Tider for nogle samtidige Advokaters Uddannelse og Beskikkelse. Broderen Jacob Edvard Colbjørnsen (1744—1802) blev Student 1760, Kandidat 1770 og Advokat 1771, den senere Kammeradvokat J. M. Schönheyder (1752—1831) Student 1765, Kandidat 1772 og Advokat 1774, den senere Generalfiskal P. Uldall (1743—98) Student 1755, Kandidat 1763 og Advokat 1769, Kammeradvokat O. L. Bang (1731—89) Student 1747, Kandidat 1750 og Advokat 1758. C. G. Schmidt født 1751 blev Student 1769, Kandidat 1772 og Advokat 1778 og A. Nørager født 1736 blev Kandidat 1755 og Advokat 1764. Noget særlig paafaldende ved hans tidlige Begyndelse er der da ikke. Retten nævnte i Bedømmelsen af hans Prøve, at han var i Besiddelse af en klar Røst og en god Udtale. Broderen, der maa antages endnu at have praktiseret, kunde straks overlade ham en Del Sager.

Foruden den senere Professor Christian Bagger Brorson, der 1788 blev Advokat ved Højesteret og 1800 Assessor, er saavidt vides Brødrene Colbjørnsen de eneste, der har indtaget Stillingen først som Sagfører og senere som ordinær Dommer i Retten. Jacob Edvard Colbjørnsen, der som nævnt praktiserede et Par Aar som Advokat, var Justitiarius fra 27. December 1799 til sin Død 13. Februar 1802 og var desuden ekstraordinær Assessor 1775—88 og 1790—99. Chr. Colbjørnsen fik paa begge Omraader en længere Løbebane. Fra 11. November 1773 til 28. September 1785 var han Advokat deraf fra Februar 1780 tillige Kammeradvokat. Fra 10. August 1787 til 29. August 1788 var han Assessor i Retten og fra 4. Januar 1804 til sin Død 17. December 1814 dens Justitiarius. Hvert af disse Tidsrum udgør altsaa c. 12 Aar. Om hans Oplevelser som Advokat og hans Sammenstød med Rettens Justitiarius har der allerede tidligere været bragt en hel Del Oplysninger tilveje i Erkendelse

af, at de bidrager til at belyse hans Karakter. Akterne og Voteringsprotokollerne har dog ikke været undersøgt saa grundigt, at der er fremkommet det helt sammenhængende Billede af de forskellige Episoder. En saadan Undersøgelse fører ogsaa til at fordele Lys og Skygge anderledes, end navnlig Edv. Holm blev staaende ved, og den fører Billedet udover de to Personligheder til de Institutioner, de var tilknyttet. Se Edv. Holm i Bricka I, Sophus Vedels Højesteretshistorie (1888). S. 502 og H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869.

Et Begreb om Omfanget af hans Virksomhed faar man ved en Optælling af de Sager, hvori han gav Møde i Højesteret. Foruden ved denne erindres det, at han kunde møde i Over- og Underretter. I Aarene 1774—79, da han endnu ikke var Kammeradvokat, mødte han foruden i egne civile Sager ogsaa i de strafferetlige Justitssager som Aktor eller Defensor eller som befalet Sagfører i civile Sager. Justitssagerne var brødløse Forretninger, og i de befalede gaves kun Salær, hvis det paalagdes den tabende Modpart. En Optælling efter Voteringsprotokollerne har givet følgende Resultat: i 1774 Møde i 18 civile Sager, hvoraf 8 blev vundne, samt i 35 Justitssager, i 1775 Møde i 34 civile Sager, hvoraf 20 vandtes, samt i 40 Justits- eller befalede Sager, i 1776 i 40 civile Sager hvoraf 27 vundne og i 14 Justits-sager, i 1777 i 37 civile Sager, hvoraf 21 vundne, og i 10 Justits- eller befalede Sager, i 1778 i 56 civile Sager, hvoraf 42 vundne, og i 15 Justitssager, og i 1779 i 65 civile Sager, hvoraf 35 vundne, og i 24 Justitssager. Som Kammeradvokat fra 1780—85 var han fritaget for de befalede Møder i Justits- og andre Sager. I Kammer-sagerne fastsatte Retten et Salær at betale af den tabende eller det offentlige, og der var desuden en Lønning af 400 Rdl. Antallet af dem var c. 12 aarlig, men ikke alle behøvede jo at komme for Højesteret. Antallet af hans egne Sager for Højesteret var i 1780 90, hvoraf 45 vundne, i 1781 72, hvoraf 47 vundne, i 1782 51, hvoraf 21 vundne, i 1783 56, hvoraf 31 vundne, i 1784 52, hvoraf 30 vundne. I den Del af 1785, hvori han fungerede, var der kun en Sag i Marts og en i Juni; som Kammeradvokat mødte han ret ofte ved Mandatarius. De for-

holdsvis faa Sager, hvori 5 Rdl. Afgiften fra den tabende er paa-lagt begge Parter, er opført som vundne, og Aarstallene omfatter Marts-Februar. En dybere systematisk Indtrængen i disse Sager kunde maaske fastslaa visse Iagttagelser om deres Beskaffenhed f. Eks., om Colbjørnsen i særlig Grad havde norske Klienter. Blandt disse ses iøvrigt Kammerherre Tønnes Lüttichau, hvem han som Generalprokurør i 1791 var en saa gram Modpart i Jordrotternes Sag. Det ses flere Gange, at der ikke fandtes Inhabilitetshindringer ved, at Professor J. E. Colbjørnsen sad som ekstraordinær Assessor i de af hans Broder procederede Sager. Der er bemærket to Tilfælde, hvori hans Procedures Form paataltes under Voteringen. 18. Marts 1780 siges det, at han paa en saa haard og upasselig Maade har angrebet Modparten, at Proceduren ikke kan tillade det; Mulkt paalægges dog ikke. 7. Marts 1781 havde han i en gæsteretsvis behandlet Kammersag paaanket en Kendelse, der nægtede at lade to Toldbetjente føre som Vidner, og havde nedlagt Paastand om, at Modparten Advokat Schmidts Beskyldninger imod ham i Skranken skulde mortificeres. Voteringen, der omfattede 14 Dommere, var med 5 Stemmer inde paa at mulktene baade Colbjørnsen og Schmidt for deres utilbørlige Ordstrid, men der blev dog Flertal for at nøjes med »for sidste Gang« at lade Justitiarius give begge en Advarsel. Denne Schmidt, der efter nogle Udtalelser nærmest havde været »Aggressor«, havde iøvrigt første Gang, han i 1778 mødte i Retten, paadraget sig en Irettesættelse for sine Udtalelser overfor Colbjørnsen.

10. Maj 1776 udnævntes han til Justitsraad. Til Sammenlig-ning kan anføres, at Uldall, der begyndte som Advokat 1769, ligeledes fik denne Titel i 1776. J. E. Colbjørnsen, der begyndte 1771, fik den 1775, medens Schönheyder, der blev Advokat 1774, matte vente til 1803. To Aar senere søgte Colbjørnsen om Ekspektance paa Amtmandseembedet i Stavanger og opnaaede vistnok et Løfte (Edv. Holm hos C. F. Bricka I). Hvis dette ikke skyldtes Svagelighed, viser det, at Advokaturen ikke havde hans højeste Interesse, hvad enten det nu var den administra-tive Virksomhed eller det norske Milieu, der tiltrak ham.

Ledigheden indtraf 1781, da han var blevet Kammeradvokat, og Rentekammeret, hans Foresatte, støttede ham efter Evne, men den 21-aarige Kammerjunker og exam. jur. P. F. U. Benzon udnævntes 15. Juli. Colbjørnsen havde dermed haft et af sine Sammenstød med de adelige, mod hvem han nærede en hjertelig Modvilje; senere kom Forholdet til Justitiarius Grev v. d. Osten og i Kancelliet til Kammerherre Frederik Moltke, der forbigik ham ved Præsidentudnævnelsen.

Inden denne Afgørelse blev truffet, havde Colbjørnsen haft en anden Modgang — der dog maaske var mere tilsyneladende — idet han forgæves havde bedt sig fritaget for Hvervet som Kammeradvokat. I Promemoria til Rentekamret af 16. Marts 1781 anfører han, at han nu har tjent som Advokat i ni Aar [rettelig c. $7\frac{1}{2}$ Aar], og hans svage Helbred har mindet ham om at forlade dette Embede. »Men Hans Majestæts Naade og publici Tillid har altid oplivet mine svage Evner, og den Bevaagenhed, med hvilken det kgl. Rentekammer har værdiget af anse mine Bestræbelser i Hans Majestæts Tjeneste, har ladet mig glemme baade Sygdom og Smerter«. Imidlertid, fortsætter han, da hans Helbred daglig svækkes og hans besværlige Forretninger tiltager, nødes han til at forlade et Arbejde, som næsten overgaar hans Kræfter. Dette er dog ikke den eneste Grund, der bestemmer ham — og nu kommer formentlig det vigtigste — men han udvikler, at han efter af Generaltoldkammeret at have faaet Ordre til at plædere en Sag i Højesteret, blev offentlig anklaget for Uredelighed og Egennytte, idet han skulde have bevæget Kamret til at forfølge denne Sag og derved have været ledet af Egennytte og privat Had. Højesteret havde givet ham Medhold men tog ikke hans Paastand til Følge om Mortifikation »af disse Beskyldninger mod min Redelighed og Uegennyttighed (de eneste Fortjenester, som jeg har turdet vove at tilegne mig)«. Da Kammeradvokatembedet fortjente at beklædes af en Mand, mod hvem ingen fornærmelig Beskyldning hviler, udbeder han sig at fratræde dette med denne Sessions Udgang, da han ogsaa ophører som Advokat i Højesteret. Der sigtes altsaa til den foran omtalte Episode i Retten af 7. Marts s. A., og da Justitiarius

Peder Rosenørn maa antages i de mellemliggende Dage at have opfyldt Rettens Vedtagelse om at meddele Colbjørnsen en Advarsel for hans egen Optræden ved denne Lejlighed (der ogsaa indeholdt Forklaringen paa, at Mortifikation ikke var givet) maa Forbigaaelsen heraf i Promemoriet betegnes som illoyal baade overfor Rentekamret og Højesteret. Som en Demonstration mod sidstnævnte maa Promemoriet nærmest opfattes. Om det ogsaa har spillet en Rolle, at Colbjørnsen i 1781 købte Sophienhøj i Nærum og ønskede at bo der, kan jeg ikke afgøre. I sin nedlagte Forestilling af 17. s. M. anførte Kamret bl. a., at ved Embedet Besættelse Aaret forinden havde Uldall vægret sig ved at overtage det, og at Colbjørnsen havde maattet overtales. Resolutionen faldt 26. s. M. og gik ud paa, at det fandtes betænkeligt af samtykke i Ansøgningen, hvorfor det befales ham at vedblive i Embedet »udi hvilket han, ligesom ham udi sin Instruktion er tilsagt, altid kan gøre sig Haab om Vores besynderlige Naade og kongelige Beskyttelse«. I Motiveringen hedder det, at »Kongen er tilfreds med den Flid, Iver og Kynighed, Colbjørnsen har udvist til hans Foresattes fuldkomne Fornøjelse«, og der dvæles ved hans Duelighed og Redelighed. Rentekamret ledsagede Meddelelsen heraf med Paaskønnelse af hans Talenter og retsindige Embedsførelse. Hvad der havde nedsat ham i Rettens Øjne, var altsaa hos Rentekamret blevet til Sukces for ham.

Højesteret havde i den hidtil forløbne Tid været præsideret af Baron Jens Juel Vind til 1776, af H. H. Hjelmstjerne 1776—80 og derefter af Peder Rosenørn. 25. September 1782 tiltraadte Adolf Siegfried Greve v. d. Osten. Han havde senest i nogle Aar været Stiftamtmand i Aalborg, tidligere Gesandt først i St. Petersborg og derpaa i Neapel, hvorpaa han havde været Udenrigsminister. Det var en Mand paa 56 Aar, der havde bevæget sig i større Forhold, og han karakteriseres som selvbevidst og skarp i sine Udtalelser. Han satte vigtige Spor i Rettens Administration og fremkaldte den betydningsfulde Fdg. 20. Februar 1789 om Tyveristraffene. Det kunde ventes, at han med Bestemthed vilde varetage Rettens Tarv og Anseelse.

I 1783 foretog Colbjørnsen paany et Skridt bort fra Advokatbanen, idet han 9. April ansøgte Kancelliet om »naar han en Gang i sin Tid forlader Advokaturen, at blive udnævnt til Assessor i Retten« fra Ansøgningens Dato, saaledes at han ved forefaldende Vakance tiltræder dette Embede, og at hans Anciennitet til Sæde og Løn bestemmes derefter. Ansøgningen fik Paategning af 26. Maj om dens Imodekommen, »fordi Manden er duelig og fordi Vi have for vist Tjeneste givet ham saadant allern. Løfte«. Dette afholdt dog ikke Kancelliet fra i sin Forestilling af 4. Juni om Udfærdigelse af en saadan kgl. Ordre til Justitiarius at tage et Forbehold, i det man skrev: »dog synes det ikke at kunne i sin Tid give Colbjørnsen Fortrin for Kammerjunker Levetzau, som allerede for over et Aar siden har haft Løfte af Deres Majestæt paa den første Plads i Højesteret og har aflagt Prøve«. Antagelig har Ansøgningen faaet Paategningen efter at være forelagt Kongen gennem Rentekamret. Imidlertid corroborerede Kongen 25. Juni Paategningen saaledes, at Colbjørnsen skulde have Anciennitet fra hans Ansøgnings Dato »uden nogen Undtagelse«. Motiveringen for at søge en saadan Gunstbevisning, der ikke var saa usædvanlig, var dels Tilsagnet af 26. Marts 1781 dels Paaberaabelse af Instruks for Retten af 7. December 1771 § 33, der lover Bestillinger til Advokater, naar de »til Publici Bedste har anvendt deres bedste Aar og Kræfter«. Heri laa ganske vist ikke noget Løfte om tilbagevirkende Lønningsberegning, naar denne beroede paa Tjenestealder.

Med det samme skal omtales, hvorledes det kom til at forløbe med Ansættelsen. Ledighed indtraadte kort efter ved Assessor Korens Afgang 1. April 1783 og ved Assessor Reiches Død 19. Maj s. A. Colbjørnsen meldte sig ikke, og 18. Juni 1783 ansattes Overhofretsassessor Kammerjunker N. K. Levetzau og 7. Januar 1784 Landsdommer P. H. Graah. 1. Oktober 1784 ansattes C. F. Jacobi som overtallig og med ekstraordinær Løn, da hans Hofstilling som Lektør var ophørt. Da Assessor Anchersen døde 21. November 1785, gik han ind. Først ved Assessor Rosenkrantz Levetzaus Død 27. Maj 1787 kunde da Colbjørnsen, der nu meldte sig, indtræde. Ifølge Tilsagnet om Anciennitet

fra 9. April 1783 gik han ind foran Levetzau og Graah (Nørregaard, som ogsaa nævnes hos Vedel S. 364, var ikke fast ansat). I en ved denne Lejlighed afgivet Erklæring af 25. Juni 1787 til Kancelliet gør v. d. Osten Rede for disse Forhold. Colbjørnsen havde nemlig nu besværet sig over ikke at være kommen ind efter Anchersen. Justitiarius opregner dem, der havde faaet tillagt Anciennitet og Ret til Assessorplads. Det var Konferensraaderne Jacobi og Bornemann, Etatsraad J. E. Colbjørnsen og Justitsraad Wessel. Disse 4 havde faaet Ret til at indtræde med Anciennitet fra en tidligere Dato men kun med yngste Løn. (De 4 yngste havde samme Lønsats, der derefter var stigende). Samme Stilling var givet Stiftamtmand Koren, der havde faaet Tilsagn efter Chr. Colbjørnsen. Alene denne havde faaet Løfte ogsaa om Lønningsanciennitet. Senere havde Assessor Falsen og Kammerjunker Kaas faaet Løfte om Fortrin ved Nyansættelse men uden Anciennitet. Falsen havde henvendt sig efter Anchersens Død og af Justitiarius faaet Besked om, at der ingen Vakance var. Erklæringen slutter saaledes: »Jeg overlader til Cancelliets nærmere Overvejelse om Justitsraad Colbjørnsen kan anses at være fornærmet derved, at en anden berettiget blev af Kongen indsadt i Rækken længe førend han forlod Avocaturen, som skeede i Junii 1785«. Sin Kritik af selve den trufne Ordning holdt v. d. Osten paa dette Sted tilbage, han havde ytret den, da Colbjørnsen afgik som Advokat. Kun Colbjørnsens Tilknytning til Rentekamret havde bevirket, at Kancelliets og Højesterets vante Cirkler var blevet forstyrret ved hans Særstilling. Levetzau og Graah var iøvrig lidt yngre end Colbjørnsen, medens Jacobi var 10 Aar ældre.

Opgøret mellem Colbjørnsen og v. d. Osten paa Højesterets Vegne kom i 1785 og udviklede sig af en Episode under en Kammersag samt af Forslaget til Plakat 19. Aug. 1785. (Dette sidste har ikke før været paaagtet). Ved Resol. 28. Sept. 1785 blev han entlediget som Kammeradvokat med Udtalelse om, at han havde forestaaet Embedet med udvist Flid og Nidkærhed i Hans Majestæts Tjeneste; J. M. Schönheyder beskikkedes til hans Efterfølger med Gage efter Reglementet 400 Rdl. Sagen

havde staaet paa siden 21. Marts s. A. Ifølge Sagsfremstillingen i det gennem Danske Kancelli 3. Juni 1785 udfærdigede Reskript tilskrev Colbjørnsen nævnte Dag Rentekamret en Besværing over, hvad der samme Dag var hændt ham ved Højesteret. I en Sag mod Anders Larsen for Vildttyveri havde Retten sat Salæret for Landstinget og Højesteret til 30 Rdl. Begge Steder havde han givet Mode ved Mandatarius. For Omkostninger og Salær ved Landstinget kunde der ikke nægtes denne 20 Rdl. Ved Højesteret maatte der beregnes saa meget i Ekstraktpenge, at der kun blev 2—3 Rdl. tilbage. Han bad sig derfor af Rentekamret anvist 30 Rdl. Paa et Aarstid, udviklede han videre, havde det behaget Højesteret i en Del Toldsager at nedsætte Salær og Omkostninger til 20 og 10 Rdl., hvilket han ansaa med Ligegyldighed, naar han selv førte Sagen, men hvor han nødes til at bruge Fuldmægtig, synes det ham haardt, at han skal betale Salær af sin Kasse, skønt Instruksen befaler den udredet af de aktionerede. Rentekamret havde nu anvist ham 30 Rdl. og havde begæret Kancelliet foranstalte, at Kammeradvokaten kunde for Eftertiden ved Højesteret faa tilkendt et Salær, som efter hans Instruks kan anses passende. Kancelliet havde faaet en Erklæring herover fra Højesteret, hvori det anføres, at paa-gældende Retssag som Delinkventsag kunde være behandlet med almindelig Aktor uden Udgift for det offentlige, og Retten havde udtalt Haabet om, at Kancelliet ikke med Ligegyldighed vilde anse Colbjørnsens Forhold men paa en passende Maade haand-hæve Højesterets Værdighed. Desuden havde Retten benyttet Lejligheden til at indstille en vis Fortolkning fastslaaet af en Bestemmelse i Kammeradvokatens Instruks gaaende ud paa, at der i visse Tilfælde ikke skulde tilkendes Salær. Reskriptet tiltraadte denne og udtalte: »Iøvrigt ville Vi af særdeles Naade for denne Gang oversee med den af bemeldte vores Justitsraad og Kammeradvocat Colbjørnsen . . . imod vores Højesteret brugte uoverlagte Skrivemaade«. Dette skulde Justitiarius tilkendegive ham. Colbjørnsens Reaktion var atter hurtig. 9. s. M. meddelte han Kamret, at hans svage Helbred og hans øvrige Forfatning havde bevæget ham til samme Dag offentlig at nedlægge sit Embede

som Advokat i Højesteret. Han meddelte, at økonomiske Grunde tvang ham til at tage Bopæl udenfor Byen og at han derfor »meget imod sin Vilje« saa sig nødsaget til at opgive Kammeradvokaturen. Erklæringen fra v. d. Osten var i Kancelliets Forestilling til Reskriptet af 3. Juni refereret saaledes: det er usædvanligt, at Kammeradvokaten indtræder som Aktor i Delinkventsager, og som en saadan var Sagen behandlet ved Underretten. De andre Advokater faar intet for deres Møde og maa selv betale deres Ekstrakter (til Brug for Advokaterne). Det er rigtigt, at han i nogle Toldsager (disse vedkom Generaltoldkammeret), som han enten tabte eller som var af ringe Betydning, og hvor nogle Omstændigheder var i Tiltaltes Favør, kun har nydt 20 Rdl. og i en enkelt 10 Rdl. (en fattig Mand der frikendtes). Efter Instruksen faar han sine Omkostninger skadesløse, naar han lovligen og retmæssigen har søgt den skyldige. »Og ligesom Dommerne i Almindelighed og mindst i Højesteret aldrig efter Kongens og Lovens Retferdighed kand indskrænkes i nogen Sag at dømme anderledes, end de efter deres Eed og Samvittighed finde sig pligtig til, saa vilde det endnu være upasseligere, at Højesteret skulle foreskrives, hvad Kammeradvocatens salarium skulle være . . .« Det var ønskeligt, at hans Løn var større, og at Salarium kunde bortfalde, saa at de skyldige betalte Omkostninger til Kongens Kasse. Nogle skarpe Bemærkninger i Erklæringen, der var af 7. Maj, var ikke medtaget. Justitiarius troede ikke, at de andre stedfortrædende Advokater lod sig noget betale, og Bekostningen ved Ekstrakten var næppe over 1 Rdl., Sagen tog i Retten kun 1½ Time. Der tales om Colbjørnsens Begærlighed til overdreven Salarium og om hans Tillid til Rentekamret.

Først 20. Sept., efter at Colbjørnsen som nævnt 9. Juni havde søgt Afsked, nedlagde Rentekamret Forestilling herom, der alt-saa bevilgedes 8 Dage senere, og det er troligt, at der som Hjorth-Nielsen skriver i Mellemtiden har været arbejdet paa at faa Colbjørnsen til at ændre Beslutningen, men der var ogsaa kommen nye Argumenter for Dagen for, at det denne Gang maatte blive Alvor. Generaltoldkammeret havde 25. Maj 1785 faaet udfær-

diget en kgl. Resolution, der indeholdt Opfordring til Danske Kancelli om at lade udfærdige Bestemmelse om Forlængelse af Appelfristen til Højesteret i Kammersager til 6 Maaneder, og i en saadan Plakat ønskedes optaget et Paalæg om »at anse de underordnede Domstole og Advokaterne efter de gældende Regler, hvis de udtalte sig utilbørligt om Kammerne« (Rentekamret og Generaltoldkamret), altsaa en Indskærpelse et »Monitum« til Højesteret, hvis naturlige Forudsætning maatte være, at der havde vist sig Trang dertil. Plakaten udfærdigedes 19. August 1785 men uden Paalæget, hvorfra Kancelliet støttet paa stærke Indsigelser fra Generalprokurør Bang og v. d. Osten havde taget bestemt Afstand. Sidstnævntes Udtalelse er af 30. Juni, og den fastslaar, at Ophavsmanden til Ønsket om dette Monitum uden Tvivl var Colbjørnsen, hvorpaa der fortsættes: »... denne Mand, som ved sine Talenter og Naturens Gaver ville lettelig tildrage sig hver Mands Agtelse, naar man ikke nærmere prøvede deres Anvendelse. Jeg vil ikke oprippe, hvad som under og ved hans Indflydelse skeede for 2 Aar siden og som var saa odieux in publico, ei heller lægge ham det alleene til Last.« (Her maa sigtes til den ved Resol. 25. Juni 1783 opnaaede Særstilling). »Jeg har nærmere end jeg ønskede lært at kiende ham i Højeste Ret, hvor Skranken gjorde ham berømmelig for dem, som ei nøje nok kiendte Sagerne hand tracterede. Men iblandt de Advocater som endnu er i Live har vist ingen oftere tilsidesadt sine Pligter end hand.« Justitiarius oplyste derefter, at Colbjørnsens Optræden i Skranken ved under Indstævntes Udeblivelse at tilbageholde et denne støttende Hoveddokument var det, der havde givet Stødet til, at v. d. Osten foranledigede udstedt Reskript 7. April 1784 om skriftlig Behandling af saadanne Sager. Da man under Voteringen fattede Mistanke og afkrævede ham det manglende, havde han undskyldt sig med paakommen Svaghed og Forglemmelse. (I vedkommende Andragende om Reskriptet er der kun talt om, at der var Mulighed for Forglemmelser). Der fortsættes: »Hand søgte gemeenligen at indvelte sig paa sin Vederpart med bidende og fornærmende Udtryk. Et særdeles Exempel derpaa har ieg fundet i Protocollerne i en

Kammer Sag under 7. Martij 1781, da Højeste Ret igiennem da værende Justitiarius tilkiendegav ham og Advocat Schmidt en Tilrettesættelse og Advarsel for deres uanstændige Opførsel imod hinanden [se herom foran]. Især udi Kammer-Sagerne søgte hand at irritere sine Contraparter, fordreyede deres Ord og forvendte enhver Exception eller Argument de brugte i Sagen og imod ham, ligesom om de hafde talt det imod Kammernes Foranstaltninger og fornærmet de kongelige Collegier. Sielden, ja næsten aldrig var hand til rette Tider med sine Sager færdig, saa Højeste Rettes Charta hver anden Dag for hans Skyld maatte forandres, og ved hver en Session for de skriftlige Sager udeblev hand med sine Indlæg eller Besvaringer. De fornødne Bevillinger søgte hand først i sidste Øyeblikke og naar hans Vederparter hafde grundet Aarsage at sætte sig derimod ansaae hand det for Chicaner. Hand ville være over alle, tillade sig selv alle Friheder, men vilde aldrig taale Modsigelse eller Svar af andre.« Det hævdes, at der fra alle Sider er vist ham »all Moderation og føyelighed, saa man mindst skulle have ventet, at hand paa en skiult maade skulle beføre Højeste Ret for Kammerne, at have efterladt sin Pligt og tillige at sværte andre, hvilket ieg aabenbare tør sige Deres Mayestæt.« Det bedes paa-lagt Kammerne at oplyse, hvortil der er sigtet, hvorom der kun kunde gættes. Colbjørnsen havde dannet Skole mellem de unge Advokater med Hensyn til Kaadmundenhed, men da de ikke havde den Gave at indklæde deres Bitterhed saa kunstig som han, vilde det forhaabentlig gaa af Mode.

Colbjørnsen var den Gang 36 Aar, saa der kan nok undskyldende tales om Ungdommelighed. Han var ogsaa en svagelig Mand, der altid havde været plaget af Gigt, og efter sit Udsagn led han af Smerter som Eftervirkning af Anspændelsen ved at staa i Skranken. Naar han som foran oplyst kun havde haft 2 Retsmøder i de 4 første Maaneder af Højesteretsaaret 1785/86, er det vel en Følge deraf og kan forklare en særlig Irritabilitet. Senere ses det, at han i sit Aar som Assessor kun mødte i noget over 2 Maaneder nemlig i Oktober og i November til den 24., saa igen fra 4. December i ca. 1 Uge og 4 Dage i Januar. At han

yderligere gav Møde 6. Marts, da Kongen kom tilstede for at indvarsle det nye Aar, kan give Mistanke om, at Fraværelsen ikke havde været ganske nødvendig. Hans Modstander Grev v. d. Osten afgik som Overpræsident i København 25. April 1788. Hans Gigtlidelse var tillagende og i de sidste $3\frac{1}{2}$ Aar af sin Embedstid gav han overhovedet ikke Møde i Retssalen. Om v. d. Ostens Erklæring af 30. Juni 1785 bemærker Edv. Holm rigtigt, at den fremkom, efter at Colbjørnsen havde bestemt sig til at søge Afsked, men naar Holm i Stedet for at oplyse, at den til Foranledning havde det over Rentekamret fremkomne Forslag om et ufortjent Monitum til Retten, omtaler den som et blot Produkt af v. d. Ostens Had til Colbjørnsen, er han ganske paa Vildspor. At undertrykke Modpartens Dokumenter under hans Fraværelse var vel nok den groveste Advokatforseelse, der kunde begaas, se om et saadant ældre Tilfælde S. Vedel S. 384, og Undskyldningen med Svaghed og Forglemmelse behøvede vistnok »Moderation og Føjelighed« hos Retten for at akcepteres. Udover dette kunde Justitiarius som hans Chef anke over Efterladenhed og udæskende Optræden som stadige Mangler hos ham. Allerede det foran meddelte om hans Fornærmethed og Illoyalitet i 1781, hans Paagaaenhed i 1783 og hans Kværlans i 1787 illustrerer hans Holdning paa en ikke tiltalende Maade. Det var ikke saa overmaade længe siden, Højesterets Uafhængighed som Statsinstitution var trængt igennem i den almindelige Bevidsthed paa bestemmende Sted. Chr. Colbjørnsen havde efter sit autokratiske Syn paa Statens Styreform ikke megen Interesse derfor, og »Kamrene«, som han betjente, havde det aabenbart heller ikke. Derfor lod de sig villig af ham anstifte til at søge fremkaldt et administrativt Paalæg til Højesteret om Salærberegning til Kammeradvokaten og en Indskærpelse i Lovsform af Rettens Pligt til at værne om Kamrenes Værdighed. Naturligvis var det Pligt for Justitiarius at gøre stærkest mulige Modstand, og Kancelliet stillede sig da ogsaa hver Gang paa Rettens Side. Det maatte afværges, at det skulde gaa som i 1781, at Colbjørnsen efter at have erklæret at ville gaa vendte tilbage med Komplimenter og Løfte om Ud-

mærkelser. Der er da heller ingen Grund til at mene, at v. d. Ostens Portræt af en arrogant og irritabel Advokattype har været malet med for mørke Farver. Om Colbjørnsen som Generalprokurør skriver Jonas Collin, at for hans Veltalenhed, Advokattalent og Satire maatte alt bukke sig, og det var man den Gang altfor villig til (min Biografi af A. S. Ørsted (1933 S. 128). Ogsaa den meget velvillige Edv. Holm siger herom, at den Tone, hvori Colbjørnsen lod Kancelliet skrive til andre Autoriteter, ikke altid var den behageligste. Det meget karakteristiske Træk, v. d. Osten peger paa at fordreje Modpartens Ord ved at kræve dem opfattet som rettet mod hans fornemme Mandanter, har jeg genfundet som meget fremtrædende paa andre Punkter af hans Virksomhed saaledes i hans Stridsskrift af 1790 forud for Sagsanlægget mod de jydsk Jorddrotter, der skulde være majestætsfornærmende (Strejflys over Enevældens Retsliv (1949 S. 109 f.) og i Diskussionen i 1795 om Domstolenes Adgang til at prøve Øvrighedens Afgørelser, som han helst vilde have opfattet som formastelig overfor Kongen (Højesteret fra 1790 til Grundloven (1950 S. 27 f.). Hans Ønske om et »Monitum« i 1785 havde samme Grundlag.

Gerne kan man gaa med til, at Christian Colbjørnsen, den fremragende Jurist og store Lovgiver, kastede Glans over Højesterets Skranke ved sin 12-aarige Virksomhed i denne, men det er kun ved en Tilbagekastning af Glansen fra hans senere Aar, og den Modstand, Retten ved sin Justitiarius rettede imod ham, og som førte til hans Afgang, var kun den saglige Hævdelse af de berettigede Domstolssynspunkter.

Zusammenfassung.

Der als Mitarbeiter bei den landwirtschaftlichen Neugestaltungen im 18. Jahrhundert und als Gesetzkonzipist (Generalprokurateur) hervorragende, Norweger geborene Christian Colbjørnsen (1749—1814), der seine Laufbahn als Justitiarius im Höchsten Gericht endigte, hatte im Jahre 1773 diese als Advokat in dem Gericht begonnen und wurde 1780 zugleich Kammeradvokat. Er

wurde in dieser letzten Tätigkeit von seinem Chef, dem Rentamt, hoch geschätzt, welches bei verschiedenen Gelegenheiten suchte ihn zu stützen, indem es Anforderungen an das Höchste Gericht stellte, dessen Justitiarius A. S. Graf v. d. Osten seinerseits mit Unterstützung bei der Dänischen Kanzlei die Selbständigkeit des Gerichtes der Verwaltung gegenüber verteidigte. Eine Bemängelung seines Betragens brachte ihn im Jahre 1785 dazu, — zum zweiten Male — seine Entlassung zu verlangen, die bewilligt wurde, weil es mit Anerkennung seiner Tüchtigkeit aufgeklärt werden konnte, dass er, ausserdem dass er durch Reizbarkeit m. w. verstieß, im vorhergehenden Jahre durch seine tadelnswürdige Prozedur den Erlass einer besonderen Gesetzbestimmung veranlasst hatte.